

Socialdepartementet

Uppdrag till Socialstyrelsen och Polismyndigheten att utveckla arbetet med att identifiera våldsutsatthet bland barn i kriminalitet eller som riskerar att dras in i organiserad brottslighet

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen och Polismyndigheten i uppdrag att utveckla arbetet med att identifiera våldsutsatthet bland barn i kriminalitet eller som riskerar att dras in i organiserad brottslighet. I uppdraget ingår även att vidta åtgärder för att stödja berörda huvudmän i arbetet med insatser och behandling för den aktuella målgruppen. Arbetet ska samordnas av Socialstyrelsen.

Myndigheterna ska när uppdraget utförs inhämta synpunkter och erfarenheter från andra berörda myndigheter och relevanta aktörer.

Socialstyrelsen ska löpande informera Regeringskansliet (Socialdepartementet) om hur arbetet med uppdraget fortskrider.

Socialstyrelsen ska till Regeringskansliet (Socialdepartementet med kopia till Justitiedepartementet) senast den 9 november 2027 lämna en skriftlig redovisning gällande den del av uppdraget som handlar om att utveckla arbetet med att identifiera våldsutsatthet bland barn i kriminalitet eller som riskerar att dras in i organiserad brottslighet och senast den 9 november 2028 lämna en skriftlig redovisning av den del av uppdraget som handlar om att vidta åtgärder för att stödja berörda huvudmän i arbetet med insatser och behandling för den aktuella målgruppen.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2026 använda högst 1 500 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård,

sjukvård och social omsorg för budgetåret 2026 uppförda anslaget 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m., anslagsposten 4 Utvecklingsmedel.

Ärendet

Barnets rättigheter

Varje barn har rätt att skyddas från alla former av våld, vilket framgår av artikel 19 i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). De barn som trots allt utsätts för våld har rätt till skydd och stöd, bästa möjliga hälsa och tillgång till hälso- och sjukvård, rehabilitering samt social återanpassning (artikel 19, 24 och 39).

Vidare framgår av artikel 40 i barnkonventionen att barn som misstänks eller åtalas för eller befunnits skyldiga att ha begått brott har rätt att behandlas på ett sätt som främjar barnets känsla av värdighet och värde, som stärker barnets respekt för andras mänskliga rättigheter och grundläggande friheter och som tar hänsyn till barnets ålder och det önskvärda i att främja att barnet återanpassas till och tar på sig en konstruktiv roll i samhället.

Konsekvenser av våldsutsatthet

Barn som utsätts för våld löper en ökad risk att själva använda våld eller utsättas för ytterligare våld senare under uppväxten. I betänkandet En uppväxt fri från våld (SOU 2022:70) framgår bl.a. att våldsutsatthet kan generera betydande beteendemässiga konsekvenser, vilka drabbar både individen och omgivningen. Dessa kan yttra sig genom aggressivt och våldsamt beteende vilket i vissa fall kan eskalera till brottsliga handlingar samt bidra till försämrade interpersonella relationer. Vidare ökar risken för ytterligare våldsrelaterade erfarenheter, inklusive våld i framtida parrelationer (SOU 2022:70).

Av Barnombudsmannens årsrapport ”Ni måste hinna före” (2025) och rapporten ”I alla fall, det var normalt i min värld” (2026) framgår att många frihetsberövade barn har varit utsatta för långvarigt och allvarligt våld i hemmet. Trots detta har deras utsatthet inte upptäckts i tid och de har inte fått tidiga åtgärder och det skydd, stöd eller den behandling som de behövt. Av rapporterna framgår att samhällets insatser ofta kommer först när barnet själv har begått våldshandlingar. Bristande stödstrukturer medför att kriminella nätverk kan fylla tomrummet, vilket försvårar rehabilitering och återanpassning.

Brottsförebyggande rådet (Brå) har studerat brott begångna av barn under 15 år som utreds enligt 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). Studien visar att det är vanligt att barn som utretts enligt LUL tidigare har varit målsägare för brott innan de utretts för egen brottslighet. Mer än hälften av barnen har enligt Brås statistik över målsägare vid brottsanmälan själva varit målsägare vid minst ett brott och mer än hälften av dessa har varit målsägare för fler än ett brott. Statistiken gäller endast polisanmälda brott och mörkertalet är därför okänt. I rapporten konstaterar också Brå att det är betydligt fler bland de LUL-utredda barnen som förekommer som målsägare i statistiken jämfört med barn i befolkningen. Av rapporten framgår även att de aktuella barnens livssituation också på andra sätt kännetecknas av en social- och psykiatrisk problemkoncentration som t.ex. psykiatrisk diagnos, otillräcklig föräldraförmåga, kriminellt umgänge och omfattande skolfrånvaro. I rapporten pekas behovet av en stärkt roll för barn- och ungdomspsykiatri både i samverkan med relevanta aktörer och konkreta insatser ut (Brå 2025:11, Barn under 15 år som begår allvarliga brott).

Vidare visar en kartläggning från Myndigheten för delaktighet att barn och unga med funktionsnedsättning som grupp har ett sämre utfall på de kända riskfaktorer för normbrytande beteende och kriminalitet som myndigheten har analyserat. Det gäller både de riskfaktorer som finns hos barnet självt, hos föräldrarna och hos samhällets aktörer (S2025/00845). Personer med funktionsnedsättning löper också en större risk att utsättas för våld – men våldet kan ofta vara svårt att upptäcka. Barn och unga med funktionsnedsättning kan även vara i behov av anpassat stöd.

Brå och Jämställdhetsmyndigheten har i regleringsbrevet för 2026 fått ett uppdrag om ökad kunskap i det brottsförebyggande och våldsförebyggande arbetet. Myndigheterna ska bl.a. beskriva kunskapsläget i Sverige gällande kopplingar mellan erfarenheter av våldsutsatthet i barndomen och att senare involveras och utnyttjas i kriminalitet, samt vilka insatser, metoder och arbetssätt som används för att motverka detta. Uppdraget ska redovisas senast den 1 juli 2028.

Samverkansstrukturer för barn och unga i eller i riskzonen för kriminalitet

Det finns i dag flera samverkansstrukturer både på nationell, regional och lokal nivå där olika myndigheter samverkar kring barn och unga med

riskfaktorer för att dras in i, eller som redan är involverade i, kriminalitet. De vanligast förekommande är:

- SSPF (skola, socialtjänst, polis och fritid) är en samverkansmodell för tidig upptäckt och tidiga insatser, för barn och unga som är i riskzon för kriminalitet eller befinner sig i tidig normbrytande utveckling. Samverkan sker mellan skola, socialtjänst, polis och fritidsverksamhet.
- Sociala insatsgrupper (SIG) är en individinriktad samverkansmodell som riktar sig till ungdomar med hög risk för kriminalitet eller som redan är involverade i en kriminell livsstil. Samverkan sker mellan polis, socialtjänst och skola.
- Bob (barn och unga i organiserad brottslighet) är en samverkansstruktur på lokal, regional och nationell nivå. Arbetet i bob är inriktat mot barn och unga som begår eller riskerar att begå grova brott med koppling till organiserad brottslighet. Utöver ett antal statliga myndigheter, däribland länsstyrelserna, deltar kommuner och regioner i arbetet.
- Barnahus är en samverkansmodell för verksamheter där polis, åklagare, socialtjänst, hälso- och sjukvård samt Rättsmedicinalverket samverkar i utredningsprocessen vid misstanke om vålds- eller sexualbrott mot barn. Ett syfte med samverkansmodellen Barnahus är att erbjuda barn som utsatts för misstänkta brott, såsom våld eller sexuella övergrepp, en trygg och samordnad utredningsprocess. Några få barnahus arbetar med brottsutredningar även avseende barn som misstänks för brott.

Behov av åtgärder

När ett barn misstänks för brott och blir föremål för en brottsutredning eller får stödinsatser inom ramen för sådan samverkan som beskrivs ovan kan detta utgöra ett fönster för samhället att agera, även när det gäller att identifiera och genomföra insatser gällande tidigare våldsutsatthet.

Regeringen anser därför att det finns behov av att i större utsträckning än i dag identifiera våldsutsatthet i dessa målgrupper samt att säkerställa att barnet får det skydd, stöd och behandling som han eller hon har behov av. Syftet är att förebygga brott och motverka en ogynnsam utveckling hos barn.

Regeringen har gett Delegationen för brottsförebyggande åtgärder inom socialtjänstens område (S 2023:C) i uppdrag att analysera och redogöra för hur samverkan mellan socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatri avseende barn och unga som är i eller löper risk att hamna i kriminalitet och som uppvisar psykiatriska symtom fungerar. Delegationen ska också föreslå hur samverkan mellan socialtjänst och barn- och ungdomspsykiatri, samt i förekommande fall andra aktörer, kan utvecklas. Uppdraget ska redovisas senast den 29 augusti 2026.

Regeringen beslutade den 30 juli 2026 en nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (S2026/01542). Strategins övergripande mål är att varje barn ska ha en uppväxt fri från våld. Det övergripande målet delas upp i fyra delmål och varje delmål har i sin tur ett antal prioriterade insatsområden. Detta uppdrag lämnas inom ramen för den nationella strategin.

Närmare om uppdraget

I uppdraget ingår att:

- Se över och utveckla arbetssätt och rutiner för att identifiera aktuell och tidigare våldsutsatthet samt riskfaktorer för våld bland barn som är involverade i kriminalitet eller riskerar att dras in i organiserad brottslighet t.ex. när barn är föremål för en brottsutredning. Det kan exempelvis handla om när, hur och av vem frågor bör ställas för att upptäcka våldsutsatthet. Vidare handlar det om att säkerställa att adekvat information följer med barnet i olika steg eller delar av en utredning, samt att rutiner upprättas för hur två parallella utredningar ska genomföras, en där barnet är misstänkt för brott och en där barnet är utsatt för brott.
- Se över vilken typ av stöd och behandling som den aktuella målgruppen har behov av. Med beaktande av uppdraget till Brå och Jämställdhetsmyndigheten i regleringsbrevet för 2026 om ökad kunskap i det brottsförebyggande och våldsförebyggande arbetet, göra en sammanställning av bl.a. behovet av stöd och lämpliga vård- och behandlingsprogram.
- Föreslå och vidta åtgärder för att kombinera brottsutredningar med stöd och behandling samt föreslå och vidta åtgärder för att

kombinera detta med den brottsförebyggande samverkan som eventuellt redan finns kring barnet.

- Förankra och sprida framtagna arbetssätt, rutiner, kunskap och stöd bl.a. till yrkesverksamma inom socialtjänst, hälso- och sjukvård, polis och kriminalvård samt inom existerande samverkansstrukturer.

Myndigheterna ska i arbetet med uppdraget beakta befintliga samverkansstrukturer. Även annat pågående arbete, som arbetet inom Delegationen för brottsförebyggande åtgärder inom socialtjänstens område (S2023:C) och uppdraget till Brå och Jämställdhetsmyndigheten om ökad kunskap i det brottsförebyggande och våldsförebyggande arbetet (myndigheternas regleringsbrev för 2026), ska beaktas.

I arbetet med uppdraget ska myndigheterna beakta ett barnrätts-, funktionshinders- och jämställdhetsperspektiv.

Regeringen beräknar att 1 500 000 kronor kommer att avsättas för uppdraget för 2027 och 2028, under förutsättning att riksdagen har anvisat medel för det aktuella anslaget.

På regeringens vägnar

Camilla Waltersson Grönvall

Johanna Strindlöv

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM

Finansdepartementet/BA, SFÖ

Arbetsmarknadsdepartementet/JÄM

Justitiedepartementet/DÅ, INS, KRIM

Utbildningsdepartementet/US, UH

Justitieutskottet

Socialutskottet

Kammarkollegiet

Linköpings universitet (Barnafriid – nationellt kunskapscentrum)

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

Nationella Bob-rådet

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering

Länsstyrelserna

Bris

ECPAT Sverige

Rädda Barnen

Rädda Barnens ungdomsförbund

Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Svenska Barnläkarföreningen (BLF:s delförening för Barn som far illa)

Sveriges advokatsamfund

Sveriges Kommuner och Regioner

UNICEF Sverige